

Максим П. Конобас*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

У статті досліджено сучасні моделі інноваційного розвитку як основу забезпечення сталого соціально-економічного та еколого-економічного розвитку держави. Обґрунтовано, що в умовах глобальної конкуренції, цифрової трансформації, кліматичних викликів і посилення екологічних вимог інноваційний розвиток стає визначальним чинником підвищення конкурентоспроможності економіки, модернізації виробництва та забезпечення довгострокового економічного зростання. Визначено основні складові сучасної моделі інноваційного розвитку, серед яких технологічне оновлення економіки, розвиток інноваційної інфраструктури, державна підтримка інноваційної діяльності, формування сприятливого інвестиційного середовища, модернізація системи освіти й науки, розвиток людського капіталу та інтеграція принципів екологічної відповідальності у всі сфери господарської діяльності.

Проаналізовано сучасний стан інноваційного розвитку України та встановлено, що його стримують недостатній рівень фінансування наукових досліджень, низька інноваційна активність підприємств, слабка комерціалізація наукових розробок, недостатня інтеграція науки, бізнесу й держави, а також недосконалість інституційного середовища. Доведено, що ефективна модель інноваційного розвитку має ґрунтуватися на реалізації комплексної державної економічної політики, спрямованої на стимулювання інвестицій, розвиток високотехнологічних виробництв, цифрової економіки, екологічних інновацій та сучасної інноваційної екосистеми.

Особливу увагу приділено ролі державного управління у формуванні умов для структурної модернізації економіки, розвитку інноваційної інфраструктури, підтримки підприємництва, впровадження ресурсоефективних технологій та розвитку циркулярної економіки. Обґрунтовано, що поєднання інноваційності, цифровізації, екологізації виробництва та розвитку людського капіталу створює передумови для забезпечення збалансованого соціально-економічного й еколого-економічного розвитку України, підвищення її міжнародної конкурентоспроможності та ефективної інтеграції до європейського економічного простору.

Ключові слова: інноваційний розвиток; модель інноваційного розвитку; сталий розвиток; соціально-економічний розвиток; еколого-економічний розвиток; державна економічна політика; інноваційна екосистема.

Лім. 10.

DOI: 10.32752/1993-6788-2026-1-295-799-806

* <https://orcid.org/0009-0009-9292-0595>

Maxym Konobas

INNOVATIVE DEVELOPMENT AS A BASIS FOR ENSURING SUSTAINABLE SOCIO-ECONOMIC AND ECOLOGICAL-ECONOMIC DEVELOPMENT

The article examines contemporary models of innovative development as the foundation for ensuring the sustainable socio-economic and ecological-economic development of the state. It substantiates that, under the conditions of global competition, digital transformation, climate chal-

* National Academy of Management. Ukraine.

lenges, and increasingly stringent environmental requirements, innovative development has become a key driver of economic competitiveness, industrial modernization, and long-term economic growth. The study identifies the principal components of a modern innovation-driven development model, including technological modernization of the economy, the development of innovation infrastructure, state support for innovation activities, the creation of a favorable investment environment, modernization of the education and research systems, human capital development, and the integration of environmental responsibility principles into all spheres of economic activity.

The current state of innovative development in Ukraine is analyzed, revealing that it is constrained by insufficient funding of research and development, low innovation activity of enterprises, weak commercialization of scientific results, inadequate integration of science, business, and government, as well as the underdevelopment of the institutional environment. It is demonstrated that an effective model of innovative development should be based on the implementation of a comprehensive state economic policy aimed at stimulating investment, promoting high-tech industries, advancing the digital economy, supporting environmental innovations, and developing a modern innovation ecosystem.

Particular attention is paid to the role of public governance in creating conditions for structural modernization of the economy, developing innovation infrastructure, supporting entrepreneurship, introducing resource-efficient technologies, and fostering the circular economy. The study argues that the combination of innovation, digitalization, environmental modernization of production, and human capital development creates the necessary prerequisites for achieving balanced socio-economic and ecological-economic development in Ukraine, enhancing its international competitiveness, and facilitating its effective integration into the European economic area.

Keywords: innovative development; innovation development model; sustainable development; socio-economic development; ecological-economic development; state economic policy; innovation ecosystem.

Peer-reviewed, approved and placed: 21.01.2026

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням глобальної конкуренції, цифровою трансформацією, швидким технологічним прогресом та необхідністю вирішення глобальних екологічних проблем. За таких умов традиційні моделі економічного зростання дедалі частіше виявляються недостатньо ефективними, що зумовлює необхідність переходу до інноваційної моделі розвитку, орієнтованої на поєднання економічної результативності, соціальної відповідальності та екологічної збалансованості.

Для України питання формування моделей інноваційного розвитку набуває особливої актуальності в умовах структурної модернізації економіки, післявоєнного відновлення, інтеграції до європейського економічного простору та необхідності забезпечення довгострокової конкурентоспроможності. Реалізація інноваційної моделі розвитку потребує створення ефективної інноваційної екосистеми, розвитку людського капіталу, стимулювання інвестиційної діяльності, підтримки високотехнологічних виробництв, впровадження «зелених» технологій та вдосконалення державної економічної політики.

Особливого значення набуває інтеграція принципів сталого розвитку в систему державного управління економікою, що передбачає гармонізацію економічних, соціальних та екологічних інтересів. Саме інноваційний розвиток виступає ключовим фактором підвищення продуктивності

економіки, ефективного використання природних ресурсів, розвитку екологічно безпечного виробництва та забезпечення високої якості життя населення. У зв'язку з цим дослідження сучасних моделей інноваційного розвитку та визначення механізмів їх реалізації є одним із пріоритетних напрямів сучасної економічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження екологічного управління є предметом наукових пошуків Шевчук В. Я [9]; елементи державної екологічної політики досліджує Мельниченко О. А. [6]; інвестиційна привабливість України як домінанта залучення прямих іноземних інвестицій з європейського простору є предметом досліджень Костирко Л., Серебряк К., Середа О., Зайцева Л. та ін. [5].

Утім, слід відзначити, що попри наявності значного масиву досліджень залишився пласт наукових та прикладних питань, які недостатньо висвітлені у наукових працях дослідників.

Метою дослідження даної статті є обґрунтування ролі моделей інноваційного розвитку як основи забезпечення сталого соціально-економічного та еколого-економічного розвитку, визначення їх ключових складових, дослідження сучасних проблем інноваційної трансформації економіки.

Основні результати дослідження. У сучасних умовах забезпечення сталого соціально-економічного та еколого-економічного розвитку ключове значення мають моделі інноваційного розвитку, які визначають напрями структурної модернізації економіки, підвищення її конкурентоспроможності та екологічної стійкості. Українські науковці обґрунтовують необхідність формування комплексної моделі інноваційного розвитку, що передбачає реалізацію взаємопов'язаних економічних, інституційних і організаційних заходів.

Основними складовими такої моделі є технологічна модернізація національної економіки на основі впровадження інновацій нового покоління, розвиток мережі технопарків, інноваційних кластерів, наукових парків, центрів трансферу технологій та інших елементів інноваційної інфраструктури. Важливе місце займає державна підтримка підприємств, що впроваджують інноваційні розробки, а також створення сприятливих умов для залучення інвестицій у високотехнологічні та екологічно орієнтовані виробництва.

Не менш важливим напрямом є розвиток інноваційної інфраструктури, яка повинна забезпечувати ефективне інформаційне супроводження інноваційної діяльності, доступ до фінансових ресурсів, підтримку процесів технологічного оновлення, сертифікації та комерціалізації результатів наукових досліджень. Водночас реалізація моделей інноваційного розвитку неможлива без модернізації системи освіти, підготовки висококваліфікованих кадрів, зміцнення наукового потенціалу країни та створення умов для ефективної взаємодії науки, бізнесу й держави. Важливими передумовами також є вдосконалення нормативно-правового забезпечення, розвиток інституційного середовища та формування сприятливого інвестиційного клімату, що стимулюватиме впровадження інновацій і розвиток екологічно відповідального підприємництва.

Разом із тим сучасний стан інноваційного розвитку України свідчить про наявність низки системних проблем, які стримують перехід до моделі сталого розвитку. Серед них — недостатня інноваційна активність підприємств, обмежені обсяги фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, низький рівень комерціалізації результатів наукових досліджень, недостатнє залучення приватних та іноземних інвестицій, а також повільне поширення сучасних технологічних рішень у виробничій сфері. За таких умов особливої актуальності набуває реалізація комплексної державної політики, спрямованої на активізацію інноваційної діяльності, розвиток інноваційної екосистеми, підтримку «зелених» технологій та формування моделей інноваційного розвитку, здатних забезпечити довгострокове економічне зростання, підвищення соціального добробуту та збалансованість еколого-економічних відносин.

Україна відповідно до Конституції визначена як соціальна та правова держава, що зумовлює необхідність реалізації державної політики, орієнтованої на забезпечення високого рівня добробуту населення, соціальної справедливості та збалансованого економічного розвитку. Водночас сучасні виклики свідчать, що досягнення цих цілей неможливе без переходу до інноваційної моделі розвитку, яка інтегрує економічні, соціальні та екологічні складові в єдину систему сталого розвитку.

Формування моделей інноваційного розвитку потребує комплексного переосмислення стратегічних підходів до державного управління економікою. В умовах глобальної конкуренції, цифрової трансформації, кліматичних змін і необхідності виконання міжнародних екологічних зобов'язань традиційні механізми соціально-економічної політики вже не забезпечують необхідної ефективності. Тому стратегія розвитку держави має ґрунтуватися на стимулюванні інноваційної діяльності, розвитку людського капіталу, підтримці високотехнологічних виробництв та формуванні сприятливого інституційного середовища для сталого економічного зростання.

Сучасна модель інноваційного розвитку повинна забезпечувати досягнення низки взаємопов'язаних стратегічних цілей. Насамперед йдеться про формування конкурентоспроможної економіки, що базується на верховенстві права, ефективному державному управлінні, прозорих інститутах та сприятливому інвестиційному кліматі. Не менш важливим напрямом є розвиток людського потенціалу через модернізацію систем освіти, науки, охорони здоров'я та створення умов для професійного й творчого розвитку населення. Особливого значення набуває інтеграція принципів екологічної відповідальності у всі сфери економічної діяльності, що передбачає впровадження ресурсоефективних технологій, розвиток циркулярної економіки, декарбонізацію виробництва та раціональне використання природних ресурсів.

Разом із тим реалізація інноваційної моделі розвитку в Україні стримується низкою системних проблем. До них належать недостатня ефективність державного управління, повільні темпи структурних реформ, обмежене фінансування інноваційної діяльності, низький рівень комерціалізації результатів наукових досліджень, недостатня інтеграція науки,

освіти та бізнесу, а також недосконалість механізмів підтримки екологічних інновацій. Крім того, існуюча система соціального забезпечення не завжди забезпечує раціональне використання бюджетних ресурсів, а модернізація механізмів надання соціальних послуг відбувається повільніше, ніж цього потребують сучасні умови.

У зв'язку з цим подальший розвиток України має базуватися на впровадженні інноваційних моделей соціально-економічного розвитку, які поєднуюватимуть економічну ефективність, соціальну орієнтованість та екологічну збалансованість. Саме інтеграція інноваційної політики, цифрової трансформації, розвитку людського капіталу та ефективного управління природними ресурсами створює необхідні передумови для підвищення конкурентоспроможності національної економіки, зміцнення екологічної безпеки та забезпечення довгострокового сталого розвитку держави.

Ефективність сучасних моделей інноваційного розвитку значною мірою залежить від здатності держави своєчасно адаптувати економічні та соціальні механізми до нових глобальних викликів. Недостатня гнучкість існуючих інституційних механізмів стримує структурну модернізацію економіки, посилює соціальні диспропорції та обмежує можливості переходу до сталого розвитку. Збереження переважно компенсаційного характеру соціальної підтримки, що базується на системі трансфертів, пільг і субсидій, не створює необхідних стимулів для інноваційної активності, розвитку людського капіталу та підвищення продуктивності праці. У зв'язку з цим виникає потреба у формуванні нової моделі соціально-економічного розвитку, заснованої на інноваціях, знаннях та екологічній відповідальності.

Однією з ключових передумов реалізації такої моделі є активізація інвестиційної діяльності. Особливої модернізації потребують стратегічні галузі національної економіки, зокрема промисловість, транспортна система, енергетика, будівництво, агропромисловий комплекс, цифрова та екологічна інфраструктура. Саме концентрація інвестиційних ресурсів у цих сферах забезпечує технологічне оновлення виробництва, впровадження екологічно безпечних технологій, підвищення ресурсної ефективності та формування конкурентоспроможної інноваційної економіки.

Досягнення сталого соціально-економічного й еколого-економічного розвитку можливе лише за умови переорієнтації державної політики на підтримку інноваційної моделі економічного зростання. Стійке економічне зростання створює фінансові передумови для реалізації соціальних програм, підвищення якості життя населення, розвитку людського потенціалу та збереження природного капіталу. Водночас впровадження екологічних інновацій, принципів циркулярної економіки, декарбонізації виробництва та раціонального природокористування забезпечує довгострокову збалансованість економічного розвитку.

Розвиток інноваційної економіки потребує вдосконалення державної економічної політики та формування сучасних інституційних механізмів управління. До пріоритетних напрямів належать детінізація економіки, підвищення ефективності державного управління, мінімізація корупційних ризиків, створення сприятливого інвестиційного клімату, удосконалення

податкової системи, стимулювання високотехнологічного виробництва та підтримка екологічно орієнтованого підприємництва. Не менш важливим є розвиток цифрових технологій, інноваційної інфраструктури, науково-дослідної діяльності та механізмів трансферу технологій, які забезпечують прискорення структурної модернізації економіки й інтеграцію України до світового інноваційного простору.

Сучасні моделі інноваційного розвитку повинні поєднувати безперервне технологічне оновлення з принципами сталого розвитку, забезпечуючи синергію економічних, соціальних та екологічних цілей. Саме інноваційність стає визначальним чинником довгострокової конкурентоспроможності держави, підвищення продуктивності економіки, розвитку екологічно безпечного виробництва та зміцнення економічної стійкості в умовах глобальних трансформацій.

Важливою складовою такої моделі є розвиток людського капіталу та формування сприятливого соціального середовища. Соціальна політика повинна бути спрямована не лише на підтримку вразливих категорій населення, а й на створення умов для професійного розвитку, підвищення рівня зайнятості, відтворення інтелектуального потенціалу та скорочення соціальної нерівності. В умовах демографічних змін особливого значення набуває продовження економічної активності населення старших вікових груп, розвиток системи безперервної освіти та впровадження концепції активного довголіття. Такий підхід забезпечує збалансований розвиток економічної, соціальної й екологічної складових сталого розвитку та створює необхідні передумови для реалізації сучасної інноваційної моделі розвитку України.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що моделі інноваційного розвитку є ключовою передумовою забезпечення сталого соціально-економічного та еколого-економічного розвитку держави. Вони забезпечують структурну модернізацію національної економіки, стимулюють технологічне оновлення виробництва, сприяють розвитку людського капіталу та підвищують міжнародну конкурентоспроможність країни.

Встановлено, що сучасна модель інноваційного розвитку повинна базуватися на поєднанні державної підтримки інноваційної діяльності, розвитку інноваційної інфраструктури, активізації інвестиційних процесів, цифрової трансформації економіки та впровадження екологічно безпечних технологій. Водночас її ефективність значною мірою визначається якістю інституційного середовища, рівнем взаємодії держави, бізнесу й наукової спільноти, а також здатністю державної політики створювати сприятливі умови для комерціалізації інновацій та розвитку високотехнологічного підприємництва.

Доведено, що одним із пріоритетних напрямів державної економічної політики має стати формування сучасної інноваційної екосистеми, яка забезпечуватиме інтеграцію науки, освіти, виробництва та цифрових технологій, стимулюватиме розвиток «зеленої» економіки, ресурсоефективного виробництва й циркулярних моделей господарювання.

Практична реалізація запропонованих підходів сприятиме прискоренню структурної модернізації економіки України, зміцненню її інноваційного

потенціалу, підвищенню якості життя населення, забезпеченню екологічної безпеки та досягненню цілей сталого соціально-економічного й еколого-економічного розвитку в умовах глобальних трансформацій.

1. Богдан Т. Фінансово-економічні наслідки війни. https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomichni_naslidki.htm
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>
3. Верхоляд І.М. Інвестиційний механізм підприємства: принципи побудови, складові та особливості реалізації / <https://economy.kpi.ua/uk/node/399>.
4. Гарашук, Олена, and Віра Куценко. “Інноваційні аспекти формування сталого розвитку та соціальної безпеки в соціокультурному контексті”. Вісник Економіки, no. 1, June 2022, pp. 8-21, <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.008>.
5. Кінах М. Чи можливі інвестиції під час війни? <https://yur-gazeta.com/golovna/chi-mozhlyvi-investitsiyi-pid-chas-viyni.html>
6. Костирко Л., Серебряк К., Серeda О., Зайцева Л. Інвестиційна привабливість України як домінанта залучення прямих іноземних інвестицій з європейського простору: аналіз, оцінка. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2(43), 95–106.
7. Мельниченко О. А. Елементи державної екологічної політики / О. А. Мельниченко // Державне будівництво. 2016. № 2 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/1/01.pdf>
8. Попело О. Інноваційно-інвестиційна домінанта в регіональному розвитку продуктивних сил / о. Попело // Проблеми і перспективи економіки та управління № 3 (15), 2018. С. 112-129.
9. Семенов В. М., Рагуліна Ю. М. Імплементція в Україні європейського досвіду державного управління соціальною сферою. правові горизонти: тези міжнародної наукової конференції. Суми: Сумський державний університет, 2017. С. 7–13.
10. Шевчук В. Я. Екологічне управління : Підручник / В. Я. Шевчук : Westudents [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://westudents.com.ua/knigi/80-ekologichne-upravlinnyashevchuk-vya.html>
11. Цілі сталого розвитку 2015-2030. ПРООН. Україна. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>

1. Bohdan T. Finansovo-ekonomichni naslidky viiny. https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomichni_naslidki.htm
2. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro skhvalennia Enerhetichnoi stratehii Ukrainy na period do 2035 roku “Bezpeka, enerhoefektyvnist, konkurentospro-mozhnist” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text>
3. Verkholiad I.M. Investytsiinyi mekhanizm pidpriemstva: pryntsyipy pobudovy, skladovi ta osoblyvosti realizatsii / <https://economy.kpi.ua/uk/node/399>.
4. Harashchuk, Olena, and Vira Kutsenko. “Innovatsiinyi aspekty formuvannia staloho rozvytku ta sotsialnoi bezpeky v sotsiokulturnomu konteksti”. Visnyk Ekonomiky, no. 1, June 2022, pp. 8-21, <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.008>.
5. Kinakh M. Chy mozhlyvi investytsii pid chas viiny? <https://yur-gazeta.com/golovna/chi-mozhlyvi-investitsiyi-pid-chas-viyni.html>
6. Kostyrko L., Sieriebriak K., Sereda O., Zaitseva L. Investytsiina pryvablyvist Ukrainy yak dom-inanta zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii z yevropeiskoho prostoru: analiz, otsinka. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2(43), 95–106.
7. Melnychenko O. A. Elementy derzhavnoi ekolohichnoi polityky / O. A. Melnychenko // Derzhavne budivnytstvo. 2016. № 2 [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/1/01.pdf>
8. Popelo O. Innovatsiino-investytsiina dominanta v rehionalnomu rozvytku produktyvnykh syl / o. Popelo // Problemy i perspektivy ekonomiky ta upravlinnia № 3 (15), 2018. S. 112-129.
9. Semenov V. M., Rahulina Yu. M. Implementatsiia v Ukraini yevropeiskoho dosvidu derzhavno-ho upravlinnia sotsialnoiu sferoiu. pravovi horyzonty: tezy mizhnarodnoi naukovoї konferentsii. Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet, 2017. S. 7–13.

9. Shevchuk V. Ya. Ekologichne upravlinnia : Pidruchnyk / V. Ya. Shevchuk : Westudents [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu : <http://westudents.com.ua/knigi/80-ekologchne-upravlnnya-shevchuk-vya.html>

10. Tsili staloho rozvytku 2015-2030. PROON. Ukraina. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>